

2023-12-21
Fö2023/00553
Fö2023/01488

Försvarsdepartementet

Myndigheten för samhällsskydd och
beredskap
651 81 Karlstad

Affärsverket svenska kraftnät
Box 1200
172 24 Sundbyberg

Aktivering av civilplikt och uppdrag om åtgärder för civilplikt inom den kommunala räddningstjänsten och på elförsörjningsområdet

Regeringens beslut

Regeringen beslutar med stöd av 1 kap. 3 § a lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt att totalförsvarspliktiga ska vara skyldiga att fullgöra repetitionsutbildning med civilplikt.

Skyldigheten att fullgöra repetitionsutbildning med civilplikt gäller från och med den 19 januari 2024 och i enlighet med ändringar i förordningen (1995:238) om totalförsvarsplikt omfattar civilplikten verksamhetsområdena räddningstjänst som kommunerna ansvarar för, samt drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får i uppdrag att i enlighet med vad som gäller enligt lagen om totalförsvarsplikt och förordningen om totalförsvarsplikt:

- identifiera och utreda totalförsvarspliktiga som har tillräcklig utbildning för att kunna fullgöra civilplikt inom sådan räddningstjänst som kommunerna ansvarar för,
- ge in nödvändigt underlag för inskrivning och göra framställningar om krigsplacering till Totalförsvarets plikt- och prövningsverk gällande de totalförsvarspliktiga som efter utredningen har bedömts vara lämpliga att fullgöra civilplikt inom den kommunala räddningstjänsten, och
- senast under det fjärde kvartalet 2024 påbörja repetitionsutbildning för totalförsvarspliktiga med civilplikt i syfte att stärka beredskapen inom den kommunala räddningstjänsten.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska senast i samband med utredningen informera de berörda totalförsvarspliktiga om innebörden av krigsplacering med civilplikt och skyldigheten att fullgöra repetitionsutbildning. Informationsunderlaget ska tas fram i samverkan med Totalförsvarets plikt- och provningsverk.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska inom ramen för uppdraget undersöka kommunernas behov av civilpliktig personal inom räddningstjänsten och i övrigt ha ett nära samarbete med kommunerna. Myndigheten ska även vid behov föra dialog med de civilområdesansvariga länsstyrelserna.

Affärsverket svenska kraftnät uppdras att påbörja förberedelser för de åtgärder som identifieras inom ramen för det pågående regeringsuppdraget om analys av civilplikt inom elförsörjningen (KN2023/04096) och som bedöms nödvändiga för att kunna skriva in totalförsvarspliktiga som har tillräcklig kompetens för civilplikt inom drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet.

Ärendet

Enligt 1 kap. 3 a § lagen om totalförsvarsplikt kan regeringen besluta att en totalförsvarspliktig är skyldig att fullgöra värnplikt eller civilplikt om det behövs med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap.

Regeringen beslutade den 11 december 2014 (Fö nr I:15) att de som har fullgjort grundutbildning med värnplikt eller motsvarande och krigsplacerats i ett krigsförband ska vara skyldiga att genomgå repetitionsutbildning enligt lagen om totalförsvarsplikt. Regeringen beslutade därefter den 2 mars 2017 (Fö nr 4) att totalförsvarspliktiga ska vara skyldiga att genomgå mönstring och fullgöra grundutbildning med värnplikt.

Den 27 juli 2023 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att analysera och lämna förslag om hur personalbehoven inom det civila försvaret kan tryggas (dir. 2023:116). Utredningen syftar till att ta ett helhetsgrepp kring frågan om hur personalförsörjningen inom det civila försvaret kan stärkas.

I promemorian Aktivering av civilplikt inom den kommunala räddningstjänsten och elförsörjningsområdet (Fö2023/01488) finns förslag för att i avvaktan på den tillsatta utredningen kunna möjliggöra en skyndsam

aktivering av civilplikten för totalförsvarspliktiga, som redan har tillräcklig kompetens för att fullgöra civilplikt. Promemorian har remissbehandlats. En övervägande majoritet av de remissinstanser som har yttrat sig har ställt sig positiva till eller inte haft någon invändning mot att civilplikten aktiveras inom verksamhetsområdena kommunal räddningstjänst samt drift och underhåll av elproduktion och nätverksamhet. Flera remissinstanser påpekar dock att förslaget om aktivering av civilplikt på elförsörjningsområdet ännu saknar analys i flera delar, vilket också är något som konstateras i promemorian. Regeringen gav därför den 12 oktober 2023 Affärsverket svenska kraftnät i uppdrag (KN2023/04096) att närmare analysera behovet av civilplikt inom elförsörjningen och lämna förslag på åtgärder. I uppdraget ingår bland annat att analysera och redovisa vilka personalbehov inom verksamhetsområdet som är lämpliga att tillgodose genom civilplikt, och vilka åtgärder som behövs för att individer som redan har relevant kompetens ska kunna skrivas in för civilplikt inom verksamhetsområdet drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet. Enligt uppdraget ska analysen beakta de befintliga personella resurser som elförsörjningens aktörer kan väntas ha för att hantera normala störningar och vilka ytterligare behov som kan uppstå vid olika krisnivåer, inklusive krig. I uppdraget ingår också att analysera och redovisa vilka kostnader samt övriga konsekvenser som de föreslagna åtgärderna skulle innebära för berörda aktörer. Uppdraget ska redovisas senast den 29 mars 2024. Regeringen planerar att därefter ge Affärsverket svenska kraftnät uppdrag om genomförandeåtgärder i syfte att skyndsamt stärka förmågan till drift och underhåll inom elförsörjningen i Sverige vid höjd beredskap.

Skälen för regeringens beslut

Den säkerhetspolitiska situationen i Sveriges närområde har försämrats. Sveriges förmåga att hantera höjd beredskap och ytterst krig behöver därför stärkas på bred front. I detta ingår att säkerställa att samhällsviktiga funktioner kan fungera även under höjd beredskap och ytterst krig och att den personal som behövs för detta finns tillgänglig. Civilplikt är ett viktigt verktyg för att säkerställa behoven av personalförstärkning.

En långsiktigt hållbar personalförsörjning är central för det civila försvarets förmåga. Regeringen har därför gett en utredare i uppdrag att analysera och lämna förslag om hur personalbehoven inom det civila försvaret kan tryggas. Mot bakgrund av det säkerhetspolitiska läget finns det dock skäl att även mer skyndsamt vidta åtgärder som kan stärka det civila försvaret inom vissa

specifika områden. En sådan åtgärd är att skriva in individer som redan har tillräcklig kompetens för att kunna fullgöra civilplikt inom ett visst verksamhetsområde. Det kräver att civilplikten aktiveras.

Civilplikten bör i dagsläget begränsas till de verksamhetsområden som bedöms vara lämpliga för en skyndsam aktivering. Den kommunala räddningstjänsten och elförsörjningsområdet är två sådana samhällsviktiga områden, där det också finns ett uttalat behov av personalförstärkning vid höjd beredskap. Regeringen har i dag fattat beslut om ändringar i förordningen om totalförsvarsplikt som innebär att civilplikten får fullgöras inom dessa verksamhetsområden. Förordningsändringarna träder i kraft den 19 januari 2024.

Med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap bör totalförsvarspliktiga som redan har tillräcklig kompetens för att kunna skrivas in för civilplikt inom nu aktuella verksamhetsområden vara skyldiga att fullgöra repetitionsutbildning med civilplikt.

Enligt 5 kap. 6 § lagen om totalförsvarsplikt ska Totalförsvarets plikt- och prövningsverk kalla de totalförsvarspliktiga till repetitionsutbildning.

På regeringens vägnar

Carl-Oskar Bohlin

Sara Sundgren

Kopia till

Se bilaga

Bilaga till beslut II:4 vid regeringssammanträde den 21 december 2023

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Justitiedepartementet/DÅ
Försvarsdepartementet/MFI/MFU
Socialdepartementet/SF
Finansdepartementet/BA/ESA/K/SFÖ
Klimat- och näringsdepartementet/E
Arbetsmarknadsdepartementet/A

Arbetsförmedlingen
Domstolsverket
Försvarsmakten
Försäkringskassan
Länsstyrelsen i Blekinge län
Länsstyrelsen i Dalarnas län
Länsstyrelsen i Gotlands län
Länsstyrelsen i Gävleborgs län
Länsstyrelsen i Hallands län
Länsstyrelsen i Jämtlands län
Länsstyrelsen i Jönköpings län
Länsstyrelsen i Kalmar län
Länsstyrelsen i Kronobergs län
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Länsstyrelsen i Skåne län
Länsstyrelsen i Stockholms län
Länsstyrelsen i Södermanlands län
Länsstyrelsen i Uppsala län
Länsstyrelsen i Värmlands län
Länsstyrelsen i Västerbottens län
Länsstyrelsen i Västernorrlands län
Länsstyrelsen i Västmanlands län
Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Länsstyrelsen i Örebro län
Länsstyrelsen i Östergötlands län
Statens energimyndighet
Statens överklagandenämnd

Totalförsvarets plikt- och prövningsverk
Åklagarmyndigheten

Brandmännens riksförbund
Energiföretagen Sverige
Fackförbundet Kommunal
Installatörsföretagen
Landsorganisationen i Sverige
Sobona
Svenskt näringsliv
Sveriges Kommuner och Regioner